

«لایحه احکام مورد نیاز اجرای برنامه ششم توسعه

اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۹-۱۳۹۵) - ویرایش جدید»

(بخش زیست فناوری)^۱

مقدمه

دستیابی به فناوری‌های نوین از اهداف مهم در سیاست‌های علم و فناوری کشور به‌شمار می‌رود. به‌عنوان مثال، زیست‌فناوری جزء اولویت‌های (الف) در نقشه جامع علمی تعیین شده و کسب ۳ درصد از بازار جهانی فناوری زیستی تا سال ۱۴۰۴، جزء اهداف نظام علم، فناوری و نوآوری کشور محسوب می‌شود. در این میان توجه به توسعه و بهره‌برداری ایمن از زیست‌فناوری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، چراکه از یک‌سو پتانسیل‌های زیادی از جمله نیروی انسانی متخصص در کشور وجود دارد، اما از سوی دیگر، به‌دلیل ناشناخته بودن برخی از عوارض این فناوری‌ها به‌ویژه احتمال ایجاد مخاطرات زیست‌محیطی و سلامت انسان، رعایت مسائل ایمنی و احتیاطی جهت بهره‌گیری ایمن از این فناوری ضروری به‌نظر می‌رسد.

تبیین موضوع

با اینکه لایحه برنامه ششم توسعه، مستقیماً به موضوع توسعه ایمن از زیست‌فناوری نپرداخته است، اما در سند برنامه ششم، نگاه افراط و تفریطی چه در توسعه زیست‌فناوری و چه در ملاحظات ایمنی استفاده از آنها وجود دارد که در جدول زیر به برخی از آنها اشاره می‌شود.

جدول برخی از سیاست‌ها و اقدامات مندرج در سند برنامه ششم توسعه در خصوص زیست‌فناوری

سیاست / اقدام اساسی	بخش
- برقراری اصل احتیاطی در توسعه فناوری‌ها و مرز دانش در حوزه زیست‌فناوری، نانو تکنولوژی و علوم شناختی زیست‌محیطی	محیط زیست
- تولید و تجاری‌سازی انبوه کودهای زیستی و سموم زیستی و محصولات تراریخته با اولویت برنج و پنبه تراریخته با رعایت ملاحظات زیست‌محیطی - ترویج یافته‌های علمی توسط رسانه‌ها به‌ویژه رسانه ملی برای مقابله با فناوری‌های	علم و فناوری
- توسعه فناوری‌های به‌نژادی - ارتقای شاخص‌های امنیت زیستی	کشاورزی

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال اول

شماره ثبت:

۱۰۴

شماره چاپ:

۱۱۵

تاریخ چاپ:

۱۳۹۵/۴/۳۰

معاونت پژوهش‌های
زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات فناوری‌های نوین

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۸۰۱۴۹۵۸

تاریخ انتشار:

۱۳۹۵/۵/۲۶

۱. دولت در اجرای ماده (۱۴۱) آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی لایحه «احکام مورد نیاز اجرای برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۹-۱۳۹۵)» را جهت بررسی به مجلس شورای اسلامی تقدیم کرد که در مجلس با شماره ۱۰۴ ثبت شده است. در تاریخ ۱۳۹۵/۵/۴ نامه‌ای به امضای معاون رئیس‌جمهور به مجلس شورای اسلامی ارسال و طبق آن ویرایش جدید لایحه مذکور با عنوان «لایحه برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۵-۱۳۹۹) - ویرایش جدید» به مجلس شورای اسلامی تقدیم شده است. لذا با توجه به تصمیم هیئت رئیسه محترم مبنی بر در دستور کار قرار گرفتن ویرایش جدید، مجموعه گزارش‌های مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با استناد به ویرایش جدید لایحه تهیه و ذیل همان لایحه ثبت شده با شماره ۱۰۴ منتشر می‌شوند.

اصل احتیاطی^۲ به کار رفته در جدول ۱ به این معناست که وقتی احتمال بروز خطر یا خسارت غیرقابل جبرانی وجود دارد، کمبود یا عدم اطلاعات علمی نباید به عنوان بهانه‌ای برای به تأخیر انداختن اقدامات جهت جلوگیری از تخریب و فرسایش محیط زیست باشد. از طرف دیگر تولید و تجاری سازی انبوه محصولات تراریخته و مقابله با فناوری‌های در رسانه‌های ملی به عنوان یکی از اقدامات اساسی دولت در بخش علم و فناوری آورده شده است. این در حالی است که هنوز ایمن بودن محصولات تراریخته چه در بحث محیط زیست و چه سلامت انسان از نظر متخصصان دنیا و کشور مورد تردید است. همچنین قوانین و مقررات این حوزه با چالش‌هایی روبرو است و هنوز در کشور اجرایی نشده‌اند. بنابراین همانطور که در نقشه جامع علمی کشور نیز اشاره شده است، این فناوری اولویت‌دار نیاز به مدیریت کلان دارند و لذا تأمین زیرساخت‌های قانونی و فنی در طی برنامه ششم توسعه ضروری به نظر می‌رسد. از این رو متن زیر جهت الحاق به ماده (۱۴) لایحه احکام مورد نیاز اجرای برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران پیشنهاد می‌گردد:

ماده الحاقی پیشنهادی

به منظور توسعه و بهره‌برداری ایمن از زیست‌فناوری در بخش‌های مختلف، دولت مکلف است اقدامات اساسی زیر را در طول برنامه ششم توسعه انجام دهد:

- الف) تدوین و توسعه استانداردهای مورد نیاز محصولات حاصل از زیست‌فناوری
- ب) مدیریت جامع منابع ژنتیکی و زیستی کشور در جهت حفظ تنوع زیستی و ژنتیکی
- ج) کنترل و نظارت بر واردات و صادرات محصولات حاصل از زیست‌فناوری
- د) تدوین، اصلاح و اجرای قوانین و آیین‌نامه‌های مربوط به توسعه زیست‌فناوری
- ه) تدوین و ابلاغ پیوست‌های اخلاق زیستی و ایمنی زیستی و لزوم ضمیمه کردن آنها در طرح‌های زیست‌فناوری

۲. precautionary approach (اصل ۱۵ اعلامیه ریو، ۱۹۹۲).